

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Richarda Tomana a soudkyň JUDr. Renáty Zimové a JUDr. Lady Závaškové ve věci

žalobců : **a) Jana B.**, narozená xxx
bytem xxx
b) Bohumil B., narozený xxx
bytem xxx
c) Marie S., narozená xxx
bytem xxx
d) Alena B., narozená xxx
bytem xxx
e) Jaroslav B., narozený xxx
bytem xxx
všichni zastoupeni advokátem JUDr. Radkem Navrátilem
sídlem Rooseveltova 564/6, Brno

proti
žalované : **Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group**
IČO 63998530
sídlem Pobřežní 665/23, Praha 8

o náhradu újmy

k odvolání žalobců proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 3. června 2021, č.j.
23 C 26/2018-204

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Rejentová.

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku VI. **mění** tak, že žalovaná je povinna zaplatit
- žalobkyni a) částku 225 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení
 - žalobci b) částku 225 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení
 - žalobkyni c) částku 90 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení
 - žalobkyni d) částku 30 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení
 - žalobci e) částku 30 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení, vše do tří dnů od právní moci rozsudku.
- II. Ohledně částek 650 000 Kč pro žalobkyni a), 540 000 Kč pro žalobce b), 210 000 Kč pro žalobkyni c), 70 000 Kč pro žalobkyni d) a 70 000 Kč pro žalobce e), všech s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení a úroku z prodlení ve výši 0,5% ročně z částky 330 000 Kč od 6.12.2018 do zaplacení se rozsudek ve výroku VI. **potvrzuje**.
- III. Žalovaná je povinna zaplatit na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů každému ze žalobců a) až c) částku 42 893,21 Kč a každému ze žalobců d) a e) částku 39 753,86 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám advokáta JUDr. Radka Navrátila.
- IV. Žalovaná je povinna zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně na soudním poplatku za žalobu částku 12 200 Kč a na soudním poplatku za odvolání částku 10 500 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Odůvodnění:

1. Napadeným rozsudkem soud prvního stupně uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni a) částku 75 000 Kč, žalobci b) částku 95 000 Kč, žalobkyni c) částku 30 000 Kč, žalobkyni d) částku 10 000 Kč a žalobci e) částku 10 000 Kč, vždy s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení (výroky I. až V.), co do částky 2 140 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5% ročně od 23.2.2018 do zaplacení a úroku z prodlení ve výši 0,5% ročně z částky 330 000 Kč od 6.12.2018 do zaplacení žalobu zamítl (VI.), žalované uložil povinnost zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení částku 177 778,65 Kč k rukám jejich právního zástupce (VII.) a povinnost k zaplacení nákladů státu ve výši 1 584 Kč na účet soudu prvního stupně (VIII.).
2. Takto soud prvního stupně rozhodl o nárocích na odčinění duševních útrap matky, bratra a babiček (po úmrtí jedné z nich tety a strýce) poškozeného Libora B., který dne 7.9.2014 zemřel na následky poranění při dopravní nehodě zaviněné Alexandrou M., když s uplatněním svých práv byli žalobci v trestním řízení odkázáni na řízení občanskoprávní. Žalobci žádali zaplatit celkem částku 2 360 000 Kč s tím, že bylo výrazně zasaženo do jejich rodinného života, když jsou křesťanskou rodinou, jejíž členové jsou na sebe silně fixováni, poškozený pomáhal s chodem domácnosti všem žalobcům, zároveň se předpokládalo, že po rodičích po jejich odchodu od důchodu převezme podnikání na rodinném statku hospodařícím se 32 ha zemědělské půdy, kde za života hospodařil se svým otcem. Poškozený zemřel ve věku 25 let, projevilo se to jak na finančním zabezpečení rodiny, tak na psychice žalobců, jejich rodinný život značně degradoval.

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Rejentová.

3. Žalovaná nesporeovala základní skutkové okolnosti týkající se nehody, včetně pojištění vozidla, na nároky žalobců plnila matce poškozeného částkou 300 000 Kč, bratrovi 240 000 Kč a každé z babiček částkou 120 000 Kč, žalobou uplatněná plnění však má za překračující mantinely vymezené judikaturou vyšších soudů a nepřiměřené. Poškozený se na následku nehody podílel nejméně 40%, když nebyl připoután bezpečnostním pásem a usedl do vozidla s řidičkou bez řidičského oprávnění, což zohlednila při poskytnutí plnění. Navrhla zamítnutí žaloby.
4. Babička poškozeného, žalobkyně Jaroslava B., v průběhu řízení zemřela, na její místo nastoupili žalobci d) a e) a žalobce b).
5. Soud prvního stupně vyšel ze skutečností mezi stranami nesporných a těch, které opatřil provedeným dokazováním, jejich obsah i rozsah ozřejmil na stranách 2 až 5 odůvodnění rozsudku, na které se odkazuje, jednotlivými rozhodnými skutečnostmi se odvolací soud bude zabývat v rámci hodnocení odvolacích námitek.
6. Na zjištěném skutkovém základě se soud prvního stupně nejprve zabýval otázkou možného spoluzavinění poškozeného. Nevzal v potaz námitku žalované, že pan Libor B. nebyl při nehodě připoután bezpečnostním pásem, neboť ze znaleckého posudku vypracovaného v trestním řízení vyplynulo, že jeho nepřipoutání nemělo žádný vliv na smrtelné zranění. Jinak však hodnotil absenci řidičského oprávnění paní Alexandry M.. Konstatoval, že všichni slyšení svědci a i žalobci ohledně jejího řidičského oprávnění uváděli pouze své dojmy, které opírali o chování paní M. a o to, čím se pracovně zabývala, nemohli však potvrdit, zda byl poškozený skutečně přesvědčen, že paní M. řidičské oprávnění má. Svědkyně M., která byla přítelkyní Libora B., vypověděla, že Libor B. věděl, že řidičské oprávnění nemá, byli partnery a je tedy logické, že mu tuto informaci sdělila. Navíc k samotné nehodě uvedla, že se s poškozeným domluvili, že řídit bude ona, protože on den před tím pil a necítil se dobře, celá cesta měla být cca dva kilometry. Výpověď svědkyně hodnotil soud prvního stupně v tomto bodě jako věrohodnou s tím, že na věrohodnosti jí nemůže ubrat ani skutečnost, že svědkyně naopak uvedla, že v autošколе absolvovala před nehodou tři nebo čtyři jízdy, ačkoli tomu tak nebylo. K otázce spoluzavinění poškozeného tak soud prvního stupně uzavřel, že poškozený věděl o tom, že svědkyně Alexandra M. nemá řidičské oprávnění a přesto s ní do vozidla usedl, míru spoluviny tak soud zhodnotil 50%.
7. S odkazem na ust. § 2959 o.z. a judikaturu vyšších soudů pak soud prvního stupně shrnul, že v posuzovaném případě byli žalobci nejbližšími příbuznými poškozeného, z dokazování vyplynulo, že celá rodina velmi držela pospolu, všichni její členové si vzájemně pomáhali a Libor B. pomáhal jak svým rodičům, tak i svým babičkám, a to velmi intenzivně. Především z dokazování vyplynulo, že jeho rodiče stejně jako on předpokládali, že jednou převezme celé hospodářství, neboť jeho bratr v té době již žil v Praze a měl zde své zaměstnání. V důsledku předmětné události se však rodinná idea zcela rozpadla a událost těžce dopadla i v tomto směru do života celé rodiny. Tedy nejenom že matka ztratila svého syna, bratr svého sourozence a babičky vnuka, ale ještě navíc se rodině zcela rozpadl budoucí život ve vztahu k vedení hospodářství. Událost měla samozřejmě tragický dopad i do psychiky žalobců, když např. matka poškozeného byla schopna nastoupit zpět do zaměstnání až v únoru následujícího roku. Za této situace soud prvního stupně vyšel z toho, že dvacetinásobek průměrné mzdy v době události činil 513 720 Kč a za odškodnění útrap v případě žalobkyně a), matky Libora B., vzal částku 750 000 Kč, kterou pro spoluzavinění poškozeného krátil o 50% na 375 000 Kč. Pokud již žalovaná plnila částkou 300 000 Kč, náleží matce poškozeného 75 000 Kč. Žalobce b) je jako bratr také nejbližším příbuzným poškozeného, bratři spolu vyrůstali a společně pomáhali rodičům s hospodářstvím. Odpovídajícím je proto odškodnění částkou 650 000 Kč, při krácení o 50 % a plnění žalované ve výši 240 000 Kč, přiznal soud prvního stupně žalobci b) částku 85 000 Kč, jako právnímu nástupci původní žalobkyně paní Jaroslavy B. ještě částku 10 000 Kč odpovídající jedné třetině jejího nároku. V případě

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Rejentová.

žalobkyně c), babičky Libora B., soud prvního stupně vyšel z částky 300 000 Kč, když vzal v potaz zejména to, že Libor B. měl s babičkou velmi intenzivní vztah, často jí pomáhal, po jeho úmrtí se výrazně zhoršil její zdravotní stav. Žalovaná již na tento nárok plnila částkou 120 000 Kč, při jeho krácení o 50% náleží žalobkyni c) částka 30 000 Kč. V případě žalobců Aleny B. a Jaroslava B. jako právních nástupců zemřelé žalobkyně paní Jaroslavy B. se soud prvního stupně řídil stejnými úvahami, jako v případě žalobkyně c), stanovil částku odškodnění ve výši 300 000 Kč, kterou krátil o 50% a zohlednil plnění žalované částkou 120 000 Kč, každému z těchto dvou žalobců proto přiznal 10 000 Kč s tím, že zbývajících 10 000 Kč bylo přiznáno žalobci b). Ve zbylých nárocích soud prvního stupně žalobu zamítl a o nákladech řízení rozhodl podle § 142 odst. 3 o.s.ř., když za tarifní hodnoty pro stanovení odměny advokáta vzal částky, které byly žalobcům přisouzeny.

8. Rozsudek v jeho výroku žalobu zamítajícím (VI.) napadli žalobci včasným a přípustným odvoláním, ve kterém namítají, že řidička havarovaného vozidla, která tragickou dopravní nehodu a tedy i smrt Libora B. zavinila, se žádným způsobem nesnažila truchlící rodině jejich duševní útrapy zmírnit, přičemž svou vinu za usmrcení Libora B. v trestním řízení proti ní vedeném velmi cynicky odmítala, jako svědkyně v řízení před soudem prvního stupně podala prokazatelně nepravdivou výpověď ze zjištěných úmyslů a zcela ve svůj prospěch, když vůči její osobě bude mít žalovaná po vyplacení částky pojistného plnění z titulu pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla žalobcům právo postihu. Tvrzení řidičky, že zemřelý Libor B. si byl vědom toho, že v době dopravní nehody nebyla držitelkou řidičského oprávnění, považují žalobci za zcela účelové. Žalobci prostřednictvím výpovědi četných svědků prokazovali, že o absenci řidičského oprávnění řidičky nikdo ze zúčastněných nevěděl, sama svým jednáním nezavdala okolí žádnou objektivní záminku o jejím řidičském oprávnění pochybovat, neboť používala vozidlo jako řidička a tuto skutečnost veřejně prezentovala jízdou osobním automobilem v obci. V době sblížení s poškozeným svědkyně fakticky autoškolu nevykonávala (do autoškoly již nedocházela), jen se odvolávala na to, že ji před rokem od události vykonala, v řízení ohledně této skutečnosti vědomě lhala. Úvahy soudu prvního stupně o vědomí poškozeného ve vztahu k absenci jejího řidičského oprávnění mají žalobci za nedostatečně zdůvodněné a nepřesvědčivé. Ohledně výše odškodnění jejich újmy poukázali na nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, č. j. IV. ÚS 2706/19-2, podle kterého mají obecné soudy aplikovat kritéria vymezená judikaturou Nejvyššího soudu, se kterou soud prvního stupně v odůvodnění napadeného rozsudku argumentuje, jen jako vodítko, které je nezabývá povinností zvažovat a náležitě vyložit, zda konkrétní případ neodůvodňuje odchylku od takového výkladového základu. Výpočet nemateriální újmy žalobců dle kritéria dvacetinásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy za přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného nemůže bez zohlednění individuálních okolností případu dle názoru žalobců obstát. I když soud prvního stupně v rámci svého odůvodnění napadeného rozsudku velmi podrobně vylíčil sounáležitost celé rodiny zemřelého, vřelé vztahy v rodině a taktéž těžkou rodinnou situaci, kterou trpěla po dopravní nehodě zemřelého Libora B. po několik dlouhých měsíců až let celá rodina, nevzal tyto skutečnosti při stanovení částky nemateriální újmy nikterak za rozhodující, nepřihlédl k tíživé situaci týkající se rodinného hospodářství, kdy po tragické smrti Libora B., a zanedlouho poté i jeho otce, přešly povinnosti s tímto spojené zejména na žalobkyni a) a žalobce b). Částky nemateriální újmy považují žalobci za nedostatečné, v rozporu s aktuální judikaturou Ústavního soudu a taktéž v rozporu s dobrými mravy. Nesouhlasí ani s vyslovenou mírou spoluzavinění poškozeného v rozsahu 50 %, když soud prvního stupně vzal tuto skutečnost za prokázanou pouze na základě svědecké výpovědi řidičky, která je v rozporu s výpověďmi dalších svědků, ti v souladu s principem poctivosti neměli důvod o řidičském oprávnění svědkyně pochybovat, jelikož v rozhodné době již byla svědkyně zletilá a veřejně se jako řidička prezentovala. Bez dalšího nelze ani usuzovat na to, že byla vůči poškozenému upřímná. Důvodnost krácení pojistného plnění

žalovaná neprokázala. Navrhli zrušení rozsudku v jeho výroku VI. a vrácení věci v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Žalovaná nerozporovala, že členové rodiny zesnulého Libora B. mezi sebou udržují výborné rodinné vztahy. Dobře fungující rodinné vztahy má za velmi pozitivní, neměly by být ovšem vnímány jako něco mimořádného. Silné emocionální pouto mezi nejbližšími příbuznými by mělo být chápáno jako standard, nikoli jako výjimečnost. Žalovaná má tedy zato, že v tomto směru nejsou dány důvody pro vybočení z judikaturou nastaveného rámce peněžitého odškodnění imateriální újmy. Otázkou spoluzavinění poškozeného se soud prvního stupně zabýval podrobně a na základě provedeného dokazování musel nutně dojít k závěru, že zesnulý Libor B. si musel být s největší pravděpodobností dobře vědom toho, že paní M. nedisponuje řídičským oprávněním. Nadto zesnulý Libor B. byl vlastníkem a provozovatelem předmětného vozidla. Pro takovou osobu vyplývají ze zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, určité povinnosti. V této souvislosti žalovaná poukázala na ust. § 10 odst. 1 písm. b) zák. č. 361/2000 Sb., podle kterého provozovatel vozidla nesmí svěřit řízení vozidla osobě, která nesplňuje podmínky § 3 odst. 2. Podle ust. § 3 odst. 2 zák. č. 361/2000 Sb. smí řídit vozidlo pouze osoba, která v potřebném rozsahu ovládá řízení vozidla a předpisy o provozu na pozemních komunikacích. Vzhledem k tomu, že řidička M. nebyla držitelkou řídičského oprávnění, nemohla v potřebném rozsahu ovládat řízení vozidla. Z hlediska shora citovaného ustanovení není podstatné, zda provozovatel věděl či mohl vědět o tom, že osoba, které svěřil řízení vozidla, není způsobilá. Citované ustanovení předpokládá objektivní odpovědnost provozovatele bez ohledu na jeho konkrétní vědomosti. Provozovatel vozidla si totiž může tuto skutečnost velmi jednoduše ověřit skrze řídičský průkaz. Krácení nároků žalobců bylo zcela adekvátní. Navrhla potvrzení napadeného výroku rozsudku.
10. Odvolací soud projednal věc při jednání, z titulu podaného odvolání přezkoumal v napadeném rozsahu rozsudek soudu prvního stupně včetně řízení, které předcházelo jeho vydání (§ 212 a § 212a o.s.ř.), a odvolání shledal dílem opodstatněným.
11. Podle § 6 zák. č. 168/1999 Sb. pojištění odpovědnosti se vztahuje na každou osobu, která je povinna nahradit újmu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě (odst. 1). Nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku mimo jiné poškozenému způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením (odst. 2).
12. Podle § 2959 o.z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželů, rodičů, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.
13. Podle § 2918 o.z. vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.
14. Na základě uvedené právní úpravy soud prvního stupně věc posuzoval, ohledně podstatných rozhodných skutečností týkajících se pojistného vztahu, předmětné dopravní nehody, jejích následků i dosud poskytnutého rozsahu náhrady nemajetkové újmy všem žalobcům zjevně mezi účastníky není sporu. Vzhledem ke skutečnosti, že žalovaná nenapadla odvoláním vyhovující výrok rozsudku soudu prvního stupně, lze vycházet ze závěru, že akceptovala jeho závěry o výši základních částek náhrady, které se mají každému ze žalobců dostat. Tento závěr však nepřijali žalobci, kteří nadále trvají na svých nárocích vymezených žalobou, předmětem přezkumu

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Rejentová.

odvolacího soudu tak zůstala otázka přiměřenosti základní náhrady a otázka, jakým dílem přičítat následky nehody samotnému poškozenému.

15. Pokud jde o základní částku náhrady, vytýkají žalobci soudu prvního stupně, že vycházel z již překonaného rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 25 Cdo 894/2018, podle kterého za základní částku náhrady, modifikovatelnou s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného.
16. V tomto směru nelze žalobcům přisvědčit, když jak z odůvodnění rozsudku, tak i z výše základních částek, z nichž vychází, je zřejmé, že uvedená základní částka (pro projednávanou věc ve výši přibližně 500 000 Kč) byla soudem prvního stupně modifikována, a to poměrně výrazným zvýšením.
17. Judikatura vymezující modifikační kritéria pro určení výše náhrady (např. I. ÚS 2844/14) uvádí, že obecné soudy mají široké meze diskrece, kterou musí použít tak, aby ve výsledku dostály požadavkům řádného, a především spravedlivého rozhodnutí, odůvodněného již dříve seznatelnými a jasně formulovanými kritérii tohoto druhu náhrady škody. Moderace obecných soudů přitom nemá mezí a je v jejich pravomoci podle konkrétních okolností najít míru (výši) relutární náhrady, coby spravedlivého vyjádření a vypořádání vztahu mezi poškozenými a škůdcem. Za kritéria podstatná pro modifikaci náhrady považuje judikatura na straně poškozeného především intenzitu vztahu zemřelého s pozůstalými, věk zemřelého a pozůstalých, otázku hmotné závislosti pozůstalého na zemřelém, poskytnutí jiné satisfakce, na straně škůdce má za rozhodné jeho postoj, dopad události do jeho duševní sféry, jeho majetkové poměry a míru zavinění, eventuálně míru spoluzavinění usmrčené osoby.
18. Z důvodů napadeného rozsudku se podává, že ačkoliv soud prvního stupně podrobnému hodnocení podle všech judikатурních kritérií nároky žalobců nepodrobil, když hodnotil především blízkost a intenzitu vztahu žalobců k zemřelému členu rodiny a dopady jeho úmrtí na rodinu jako celek, neřídil se výhradně zdůrazňovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu, tedy nedržel se striktně základní částky náhrady. Naopak, zjevně tuto částku v případě matky a bratra pana Libora B. překročil výrazně, pokud v případě matky vyšel ze základní částky 750 000 Kč, jde o navýšení o polovinu. Podle náhledu odvolacího soudu to ohledně určení základní částky náhrady ve vztahu ke všem žalobcům plně respektuje závěry Ústavního soudu ČR přijaté v poukazovaném nálezu sp.zn. IV. ÚS 2706/19, tedy ty, že *o odčinné nemajetkové újmy pozůstalých, v důsledku nové právní úpravy podle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, opuštěna paušalizace náhrad, jak ji do té doby stanovil zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a rozhodovací činnost obecných soudů zřavena v konkrétních a odůvodněných případech pevně stanovené horní hranice pro odčinné nemajetkové újmy, nemůže současně obstát závěr obecných soudů o nepodkročitelnosti hranice dolní. V takovém případě však ústavně konformní výklad § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, upravujícího odčinné duševních útrap při usmrcení osoby blízké, vyžaduje, aby obecné soudy aplikovaly kritéria vymezená judikaturou Nejvyššího soudu jen jako vodítko, které je však nezabývá povinnosti zvažovat a náležitě vyložit, zda konkrétní případ neodůvodňuje odchylku od takového výkladového základu (naboru, či dolů); jinak se dopustí porušení čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.*
19. Překročení základní částky hodnocené judikaturou jako vodítko pro určení výše jednotlivých nároků je v projednávané věci zcela zřejmé, blízkost rodinných vztahů a soudržnost rodiny poškozeného byla silně zohledněna i ve vztahu k nárokům jeho babiček, když nelze přehlížet, že podle § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění do 31. 12. 2013, by paušální částka prarodičům vůbec nenáležela, ledaže by žili se zemřelým ve společné domácnosti. Podle

platné právní úpravy jsou prarodiče osobami blízkými (§ 22 odst. 1 o. z.), a mají tedy zásadně nárok na náhradu za usmrcení vnuka, aniž by s ním museli žít ve společné domácnosti, náhrada jim náležející by však měla být nižší než náhrada poskytovaná rodičům, neboť jde o příbuzenství v druhém stupni.

20. Odvolací soud je toho názoru, že základní částky náhrady, z nichž ve vztahu k jednotlivým poškozeným soud prvního stupně vycházel, jsou plně příléhavé poměrům projednávané věci a skutečností, které vyšly z dokazování najevo, zohledňují blízkost rodinných vazeb, postavení a uplatnění poškozeného v rodině i jeho věk, výrazným překročením základní částky vymezené dovolacím soudem korespondují i s tím, že jednání řidičky vozidla bylo v trestním řízení kvalifikováno jako přečin usmrcení z nedbalosti, za který byla pravomocně odsouzena, a že mírou odpovídající situaci neprojevila lítost pozůstalým. Pokud tedy soud prvního stupně vyšel z toho, že je namístě duševní útrapy odčinit peněžitou náhradou pro matku poškozeného ve výši 750 000 Kč, pro jeho bratra částkou 650 000 Kč a pro babičky částkami 300 000 Kč, má odvolací soud jeho hodnocení za správné.
21. Pokud jde o hodnocení otázky, nakolik se na následku nehody podílel sám poškozený ve smyslu citovaného ustanovení § 2918 o.z., odvolací soud úvahy soudu prvního stupně sdílí pouze potud, pokud poškozenému nepřičítají k tíži, že nebyl připoután bezpečnostním pásem, za příléhavé k této otázce však nemá ani námitky účastníků ve vztahu k absenci řídičského oprávnění řidičky.
22. Jednání poškozeného, kterým se na vzniku škody podílí, může spočívat i v porušení prevenční povinnosti, pokud poškozený nezachoval potřebnou obezřetnost či pozornost při svém jednání; forma zavinění (úmysl, nedbalost) přitom není podstatná a na straně poškozeného nemusí jít ani o přímé porušení právní povinnosti (viz např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1462/2003 nebo rozsudek sp. zn. 25 Cdo 3434/2009), protože poškozenému se přičítají veškeré okolnosti na jeho straně, které přispěly ke škodlivému následku, bez nichž by ke škodě tak, jak se stala, nedošlo. Konečná úvaha o tom, nakolik se na způsobení škody podílel sám poškozený, závisí vždy od okolností konkrétního případu po porovnání všech příčin vzniku škody na straně škůdce i poškozeného (např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1054/2007), když v rozsahu, v jakém se sám poškozený podílel na škodlivém následku, je vyloučena odpovědnost škůdce.
23. Základní příčinou vzniku škody v projednávané věci je pochopitelně porušení důležitých povinností ze strany řidičky, která řídila bez řídičského oprávnění a byla odsouzena pro spáchání přečinu, proto zpravidla podle judikatury míra spoluzavinění poškozeného nepřekročí 50 %. Zároveň podle ustálených závěrů rozhodovací praxe (srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 895/2008 nebo sp. zn. 25 Cdo 2451/2007) platí, že poškozený tím, že vědomě podstoupil jízdu vozidlem, které řídila osoba, o níž věděl, že její řídičské schopnosti jsou výrazně ovlivněny požitím alkoholu, podstatně přispěl ke vzniku škodlivého následku a jeho podíl na vzniklé škodě se může blížit až jedné polovině. Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 3171/2013 výslovně uvedl, že míru spoluúčasti poškozeného v rozsahu 20 % až 30 % v případě vědomí o podnapilosti řidiče je zpravidla nutno považovat za nepřiměřeně nízkou (zvláště, spočívá-li spoluúčast kumulativně jak ve vědomí poškozeného o požití alkoholu řidičem, tak i v nepoužití bezpečnostních pásů).
24. Citovaná judikatura byla pro odvolací soud vodítkem k úvahám o přiměřenosti 50% snížení náhrady, ke kterému dospěl soud prvního stupně a již podle důvodů, z nichž uvedená rozhodnutí vycházejí, je více než zřejmé, že jde o snížení svým rozsahem neodpovídající poměrům projednávané věci, když řidička nebyla pod vlivem alkoholu ani jiných návykových látek a zároveň nepřipoutání bezpečnostním pásem vznik škody neovlivnilo. K posouzení tak zůstala otázka absence řídičského oprávnění a vztahu poškozeného k ní.

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Rejentová.

25. Pokud žalovaná poukazuje na porušení zákonné povinnosti provozovatele vozidla dané ust. § 3 odst. 2 zák. č. 361/2000 Sb., není její námitka důvodná, když v řízení bylo prokázáno, že v režimu zákonné úpravy poškozený provozovatelem ani vlastníkem vozidla nebyl, tím byl jeho otec. Zároveň však nepochybně vyšlo najevo, že vozidlo měl poškozený za souhlasu otce plně k dispozici, měl ho rád, čteně ho užíval, choval se k němu jako k vlastnímu. Za takového stavu na něm nepochybně bylo, aby i on sám respektoval povinnosti, které plynou ze zákonné úpravy provozovatelem vozidla a aby, byť zprostředkovaně, dbal, že vozidlo nebude svěřeno osobě, která není držitelem řídičského oprávnění. I kdyby však jeho vztah k vozidlu takový nebyl, bylo otázkou jeho odpovědnosti vůči sobě samému mít dostatek informací o tom, zda osoba, k níž do vozidla usedá, je osobou k řízení kvalifikovanou, když řízení vozidla a pravidla provozu na pozemních komunikacích jsou činnosti značně náročné a právě z toho důvodu je možnost jejich konání podmíněna stupněm kvalifikace právě v podobě splnění podmínek pro držení řídičského oprávnění.
26. Ve vztahu k uvedené otázce proto nemá odvolací soud za rozhodné, zda bylo spolehlivě prokázáno, že poškozený o tom, že řídička příslušným oprávněním nedisponuje, nevěděl, byť se ztotožňuje s tím, že vnímání této skutečnosti slyšenými svědky vědomí či nevědomí poškozeného neprokazuje. Odvolací soud má za rozhodné, že poškozený o nekvalifikovanosti řídičky vědět měl a mohl. Ať byl mezi poškozeným a řídičkou jakákoli vztah, jak výše uvedeno, řízení vozidla v silničním provozu je činnost náročná, vyžadující příslušné oprávnění a zkušenosti, pokud spolujezdec usedne do vozidla řízeného osobou, u níž nemá ověřeno, že takovým oprávněním disponuje, jedná přinejmenším nedbale. V projednávané věci je taková nedbalost výraznější i z toho důvodu, že řídičce bylo v době nehody pouhých 19 let, a nemohla tudíž mít dostatek zkušeností s řízením vozidla. Naproti tomuto prokazatelně nedbalostnímu jednání poškozeného stojí úmyslné jednání řídičky, která navíc i v řízení před soudem prvního stupně nepravdivě vypovídala o tom, že absolvovala v rámci přípravy na získání řídičského oprávnění několik jízd v autoškole.
27. Porovnáním všech výše uvedených skutečností a judikturních závěrů dospěl odvolací soud k tomu, že podíl poškozeného na nehodě, která pro něj měla fatální následky, je třeba kvantifikovat 20%.
28. Soud prvního stupně zcela nesprávně napadený výrok rozsudku, jímž žalobu dílem zamítl, koncipoval souhrnnou částkou pro všechny žalobce, ačkoli je řízení vedeno o jejich zcela samostatných nárocích, proto je třeba při jeho změně určit rozsah důvodnosti či nedůvodnosti nároku každého ze žalobců zvlášť.
29. Při uvedeném závěru proto odvolací soud přepočítal výši náhrady, která by měla každému ze žalobců náležet. Při využití postupu shodného s postupem soudu prvního stupně snížil základní náhradu o 50%, ale pouze o 20%, konkrétně tedy částky náležející každému ze žalobců podle napadeného rozsudku zvýšil o 30%. V případě žalobkyně a) tak je namíste přiznat dalších 225 000 Kč (750 000 : 100 x 30), v případě žalobce b) dalších 195 000 Kč (650 000 : 100 x 30) spolu s 1/3 náhrady připadající mu z titulu nástupnictví babičce ve výši 30 000 Kč shodně jako u žalobců d) a e), celkem tedy také dalších 225 000 Kč, v případě žalobkyně c) dalších 90 000 Kč (300 000 : 100 x 30), a v případě každého ze žalobců d) a e) o 30 000 Kč (300 000 : 100 x 30 : 3).
30. V uvedeném rozsahu proto odvolací soud napadený výrok rozsudku soudu prvního stupně podle § 220 odst. 1 o.s.ř. změnil a jednotlivým nárokům žalobců dílem vyhověl.

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Rejentová.

31. Pokud jde o rozsah nároků, ohledně nichž každý ze žalobců neuspěl, žalobkyně a) žádala žalobou částku 950 000 Kč, již pravomocným výrokem rozsudku jí bylo přiznáno 75 000 Kč, rozhodnutím odvolacího soudu dalších 225 000 Kč, její žaloba tak není důvodná v rozsahu 650 000 Kč. Žalobce b) žádal 750 000 Kč z titulu svého nároku a 110 000 Kč z titulu nároku po babičce, pravomocným výrokem rozsudku soudu prvního stupně bylo přiznáno 95 000 Kč, výroky tohoto rozsudku bylo přiznáno dalších 225 000 Kč, ohledně 540 000 Kč tak není jeho požadavek důvodný. Žalobkyně c) žádala 330 000 Kč, přisouzeno je 30 000 Kč soudem prvního stupně a 90 000 Kč soudem odvolacím, ohledně 210 000 Kč její žaloba není důvodná. Každý ze žalobců d) a e) žádal 110 000 Kč, přisouzeno je soudem prvního stupně 10 000 Kč a soudem odvolacím dalších 30 000 Kč, jejich žaloby tak nejsou důvodné v rozsahu 70 000 Kč.
32. Výše uvedeným způsobem proto odvolací soud napadený výrok rozsudku soudu prvního stupně změnil, v základu však jde o rozhodnutí podle § 219 o.s.ř. rozsudek dílem potvrzující, když změna spočívá pouze ve vymezení částek připadajících na jednotlivé žalobce.
33. O nákladech řízení rozhodl odvolací soud podle § 224 odst. 2 a § 142 odst. 3 o.s.ř.
34. Pokud jde o náklady řízení, ani ve vztahu k rozhodování o nich nepřistoupil soud prvního stupně správně, opět proto, že předmětem řízení bylo 5 (původně 4) samostatných nároků a i výroky o náhradě nákladů řízení musí vyjadřovat vztah žalované ke každému ze žalobců zvlášť. Stejně tak nebylo postupováno správně ohledně určení výše odměny za jednotlivé úkony právní služby zástupce žalobců, když v judikatura je sjednocena na závěru, že pro účely výpočtu odměny advokáta podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů, je správná ta linie soudních rozhodnutí (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1901/2018, či rozsudek ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4210/2018), podle které ve věcech peněžitě náhrady za zásah do práva na soukromý a rodinný život způsobený usmrcením či těžkým poškozením zdraví osoby blízké podle § 2959 o. z. (tj. do osobnostního práva) nelze při stanovení odměny advokáta postupovat podle § 7 ve spojení s § 8 odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. Tato ustanovení nereflektují povahu řízení o peněžitých náhradách za újmu na přirozených právech člověka, neboť v době započítání úkonu právní služby nelze určit výši plnění, jestliže určení výše náhrady závisí na posouzení soudu podle mnoha kritérií. Na tyto případy je, obdobně jako v případech řízení o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným výkonem veřejné moci (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3378/2013, nebo ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1791/2015), příléhavé aplikovat ustanovení § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb., jež ostatně podle výslovného znění na věci osobnostních práv, v nichž je navrhována náhrada nemajetkové újmy, dopadá. Odměna advokáta se proto v projednávané věci ohledně nároků žalobců vypočte z tarifní hodnoty 50 000 Kč v citovaném ustanovení stanovené, její výše tak činí 3 100 Kč za úkon právní služby, při zastoupení více žalobců snižena o 20% pro každou zastupovanou osobu, tedy 2 480 Kč.
35. Zástupně žalobců vykonal celkem 7 x cestu k jednáním před soudy obou stupňů, na cestovním Brno-Praha a zpět při 415 km, podle správných údajů uvedených v rozsudku soudu prvního stupně celkem s nákladem cestovního ve výši 15 204,65 Kč, pro jednání před soudem odvolacím s nákladem 2 490 Kč, celkem 17 694,65 Kč, na každého ze žalobců tak připadá částka *3 538,93 Kč* (17 694,65 : 5).
36. Za promeškaného času při 7 cestách k jednáním soudů a při 10 započatých půlhodinách po 100 Kč připadajícím na jednu cestu náleží náhrada ve výši 7 000 Kč, pro každého za žalobců *1 400 Kč*.

37. Na paušální náhradě ke každému úkonu právní služby náleží zástupci žalobců částka 300 Kč, při zastoupení 4 žalobců pro každého 75 Kč, při zastoupení 5 žalobců pro každého 60 Kč, první dva z úkonů právní služby vykonal zástupce při zastoupení 4 žalobců, dalších deset při zastoupení 5 žalobců, každému ze žalobců a) až c) tak na podílu na paušálních náhradách náleží za prvé dva úkony 150 Kč, za dalších deset úkonů 600 Kč, celkem 750 Kč, žalobcům d) a e) jako nástupcům původní žalobkyně za prvé dva úkony učiněné vůči jejich právní předchůdkyni 37,50 Kč za každý, za dalších deset úkonů pak po 60 Kč, celkem 635,50 Kč.
38. Každému ze žalobců a) až c) tak na nákladech za zastoupení advokátem náleží odměna za 12 úkonů právní služby po 2 480 Kč, celkem 29 760 Kč, 3 538,93 Kč podílu na cestovním, 1 400 Kč podílu na náhradě zmeškaného času a 750 Kč podílu na paušálních náhradách, celkem 35 448,93 Kč, spolu s 21% DPH z odměny a náhrad ve výši 7 444,28 Kč celkem 42 893,21 Kč.
39. Každému za žalobců c) a d) pak náleží poloviční odměna za prvé dva úkony právní služby vykonané vůči jejich předchůdkyni, tedy 1 240 Kč, odměna po 2 480 Kč za dalších deset úkonů právní služby, podíl na paušálních náhradách ve výši 635,50 Kč, podíl na cestovním ve výši 3 538,93 Kč a podíl na náhradě za promeškaný čas ve výši 1 400 Kč, celkem 32 854,43 Kč, spolu s 21% DPH z odměny a náhrad ve výši 6 899,43 Kč celkem 39 753,86 Kč.
40. Žalovaní byli v řízení úspěšní a zároveň byli osvobozeni o placení soudních poplatků, podle § 2 odst. 3, § 4 odst. 1 písm. j), § 6 odst. 2 zák. č. 549/1991 Sb. a položky 3 a), b) Sazebníku soudních poplatků stíhá žalovanou povinnost k zaplacení soudního poplatku za žalobu ve výši 12 200 Kč a za odvolání ve výši 10 500 Kč.

Poučení:

Přípustnost dovolání proti tomuto rozsudku podle § 237 až § 238a o.s.ř. je oprávněn zkoumat jen dovolací soud. Dovolání se podává do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu k Nejvyššímu soudu České republiky u soudu, který rozhodoval v prvním stupni.

Praha 18. listopadu 2021

Mgr. Richard Toman v.r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Rejentová.